

Вихователь пропонує дітям придумати прості речення, використовуючи антоніми, наприклад: кашу варять густу і ... (рідку); звірі бувають сміливі і ... (боязкі); моркву можна їсти сирю і ... (вареною); яблука можуть бути маленькими і ... (великими).

ІІІ варіант (робота зі складними реченнями).

Вихователь пропонує продовжити складносурядні речення за допомогою антонімів, наприклад: цукор солодкий, а перець ... (гіркий), дорога широка, а стежка ... (вузька), пластилін м'який, а камінь ... (твердий), чай гарячий, а морозиво ... (холодне), кисіль густий, а компот ... (рідкий), заєць біжить швидко, а черепаха повзе ... (повільно), вдень світло, а вночі ... (темно).

Перед тим, як використовувати антоніми з метою розвитку усного мовлення, бажано щоб дошкільники почули вживання антонімів вихователем не тільки на спеціальних заняттях з мовленнєвого спілкування, а й у різних ситуаціях спілкування педагога з вихованцями. Наприклад, під час підготовки дітей до прогулянки, коли вони одягаються, а хтось із дітей затримується, надто повільно себе поводить, вихователь може використати таке звертання: Віталику, подивись, усі діти вже взуті, а ти й досі босий. Або коли під час гри виникає суперечка, вихователь, взявши на себе роль якогось казкового персонажу, від його імені коректно робить зауваження: Миколка поводить себе ввічливо, а Андрійко – нечемно. Проводячи музичне заняття, дітям пропонують послухати твори “Лялька захворіла” і “Клоуни” та визначити їх характер: яка музика весела, а яка сумна? Спостерігаючи за тваринами під час прогулянки, вихователь звертає увагу на двох песиків. Разом з дітьми відмічає, що у рудого песика шерсть гладка, а в чорного – волохата. Прочитавши дітям казку “Коза-дереза”, можна протиставити добрі і злі вчинки героїв. Під час валеохвилинок можна поставити дітям запитання: Що корисно для здоров'я? (фрукти, овочі, зарядка, спорт). А що шкідливо? (солодощі, паління, уживання шкідливих продуктів).

Значущість таких прийомів роботи вихователів ДНЗ над антонімами полягає в тому, що діти не тільки сприймають антонімічні пари слів на слух, а й за допомогою різних відчуттів (зору, нюху, тактильно, за смаком) осмислюють ці реально існуючі протилежності.

Висновки. Такі методичні підходи сприяють доречному використанню антонімів у практиці діалогічного й монологічного мовлення дошкільників, сприяють його яскравості, виразності, кращому усвідомленню зв'язків і взаємовідношень між явищами, тобто когнітивному розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Новиков Л.А. Антонимия в русском языке. – М., 1973. – 290 с.
2. Полюга Л.М. Словарь антонимов. Более 2000 антоним. пар / Под ред. Л.С.Паламарчука. – К.: Рад. шк., 1987. – 173 с.
3. Полюга Л.М. Повний словник антонімів української мови. – К.: Видавництво “Довіра”, 2008. – 509 с.
4. Струнина Е.М. Лексическое развитие дошкольников // Дошкольное воспитание. – 1991. – №7. – С.49.
5. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / За ред. І.К.Білодіда. – К., 1973. – 440 с.
6. Шмелев Д.Н. Проблема семантического анализа лексики. – М., 1973. – 131 с.

УДК 373.21

В.В. Старинська

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розглянуто психолого-педагогічні аспекти навчання іноземної мови дітей старшого дошкільного віку. Розкрито психологічні особливості дитини та необхідні

передумови до вивчення іноземної мови. Описано методуку проведення дидактичної гри на конкретних прикладах.

Psychological and pedagogical aspects of teaching foreign language are observed in the article. Psychological peculiarities of a child are shown, necessary pre-conditions for studying foreign language are described. The method of didactic game leading is described on concrete examples.

Постановка проблеми. Підвищення статусу іноземної мови як важливого засобу комунікації та навчального предмета вимагає реформування мовної освіти на різних її ланках. Важливим результатом упровадження змін у системі мовної підготовки на сучасному етапі стало перенесення терміну навчання іноземної мови на ранній (дошкільний) вік як сензитивний до оволодіння іншомовним спілкуванням. В освітній практиці простежується виразна тенденція до широкої популяризації іноземної мови в дошкільних навчальних закладах. Однак потребують дослідження психолого-педагогічні аспекти навчання іноземної мови дітей дошкільного віку, які у разі ефективного використання сприятимуть оптимізації процесу оволодіння іноземною мовою дітей, починаючи з дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проведені в останнє десятиліття дослідження показали, що найбільш сензитивним періодом для оволодіння іноземною мовою є старший дошкільний вік. Це вік, коли, на думку багатьох дослідників, забезпечується порівняно легке оволодіння іноземними мовами. Такі висновки, що опираються на праці педагогів і психологів Ш.О.Амонашвілі, Л.І.Божовича, Л.С.Виготського, Г.С.Костюка, В.О.Запорожця, О.М.Леонтієва, Д.Б.Ельконіна, зроблені на основі спеціально проведених досліджень Н.В.Агуровою, В.С.Гінзбургом, С.І.Гвоздецькою, М.І.Красноярським, С.С.Збандуто, В.М.Плахотником, Т.К.Полонською, Г.В.Роговою, Т.Е.Сажаровою, О.С.Ханановою, Г. В.Яцьківською та ін. Психолого-дидактичні умови навчання іноземної мови у дошкільному віці є предметом дослідження вчених Є.Ю.Протасової, С.В.Роман, А.М.Шахнаровича, Т.М.Шкваріної та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Відомо, що провідна діяльність дошкільнят – гра. Більшість вихователів активно застосовують її у навчання іноземної мови, проте інколи це не допомагає дітям успішно засвоїти другу мову. Необхідно знати психологію дитини та володіти методикою проведення системи дидактичних ігор, яка пробуджує потребу дитини розмовляти іншою мовою.

Мета статті: теоретично проаналізувати психолого-педагогічні аспекти навчання іноземної мови дітей старшого дошкільного віку. Для досягнення поставленої мети визначені завдання: проаналізувати психологічні особливості дитини дошкільного віку до вивчення іноземної мови, узагальнити методичний досвід застосування ігор на заняттях з англійської мови в дитячих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. У дошкільний період мова стає засобом спілкування, мислення дитини та свідомого вивчення. Розвивається звуковий та граматичний бік мовлення. У грі в процесі спілкування з ровесниками розвивається діалогічне мовлення. Формується інтелектуальна функція мовлення. Воно регулює практичні дії дитини. Зростає активний словник, що дає дошкільникові можливість перейти від ситуативного до контекстного мовлення. Мовлення перетворюється в універсальний засіб спілкування. Дитина може розповісти казку, передати свої враження. У цей період дитина не тільки активно оволодіває мовою, а й самостійно творить нові слова [2: 29].

Більшість дослідників сходиться на думці, що спеціальні заняття іноземною мовою можна проводити з дітьми 3 – 10 років, до 3 – безглуздо, після 10 – даремно сподіватися на позитивний результат, що можливий лише для незначної частини учнів, тих, хто має комунікативні й лінгвістичні особливості вище за середній рівень. Найкраще вивчати іноземну мову в 5 – 8 років, коли система рідної мови дитиною вже досить добре засвоєна, а

до нової мови він ставиться свідомо. Саме в цьому віці ще мало штампів мовного поводження, легко по-новому “кодувати” свої думки, немає більших труднощів при вступі в контакт іноземною мовою. Якщо методична система побудована досить грамотно з лінгводидактичної та психолінгвістичної точки зору, то успіх в оволодінні пропонованим обмеженим мовним матеріалом і створення необхідних передумов для подальшого засвоєння будь-якої іноземної мови забезпечений практично всім дітям [3].

Погоджуються з цією думкою Т.М. Шкваріна, яка стверджує, що навчання англійської мови має бути наближене до процесу навчання рідної, з цією метою необхідно з самого початку створити мовне середовище з урахуванням конкретного, образного характеру дитячого мислення. Для створення мовного середовища вихователь вже на перших заняттях має подбати про інтенсивне введення достатньо великої кількості слів і виразів за умови їх поетапного опрацювання малими дозами [4: 7-8].

Педагогові пропонується передусім дбати про створення умов, за яких мовленнєва діяльність дитини поєднуватиметься з ігровою. Адже дітей дошкільного віку характеризує не довільне, а мимовільне запам'ятовування. Забезпечити процес мимовільного запам'ятовування можна лише, якщо дитина буде захоплена змістом і методами подачі теми заняття [4]. Для цього методист радить розробити систему дидактичних ігор, варіативність ігрових дій мають сприяти тому, щоб дітям захотілося спілкуватися іноземною мовою.

Існують такі рекомендації до проведення ефективних дидактичних ігор на заняттях іноземної мови:

- на початку гри педагог має українською мовою формулювати її правила;
- педагог мусить проектувати мотив гри не з позиції результату, а з позиції проектування мотивів мовленнєвої діяльності дітей впродовж усієї гри, на кожному її етапі;
- слід чітко поставити навчальне завдання, яке необхідно розв'язати під час гри;
- чітко усвідомити, яка мовленнєва навичка чи яке вміння будуть формуватися;
- педагог має стежити, щоб у грі всі навички – фонетичні, лексичні та граматичні – формувалися паралельно, ні одна з них не має переважати [5].

У Програмі дошкільного навчання англійської мови мовний зміст навчання викладено переліком зразків мовлення – мовних кубиків (за термінологією О. Негневицької). Найбільш уживані в дитячому спілкуванні 32 мовленнєвих зразки, які посилені для засвоєння. Кожний з них складається з граматичного, лексичного та фонетичного матеріалу. Структура (логічно-послідовне поєднання слів – частин мови, членів речення – у типову одиницю мовлення) є своєрідним *граматичним каркасом*. Словесне наповнення є *лексичним* матеріалом, який можна легко змінювати. *Фонетичним* матеріалом є звукова оболонка [5: 18].

З метою засвоєння мовленнєвих зразків на занятті – вправлянні проводяться рецептивні, репродуктивні та продуктивні ігри.

Розглянемо технологію засвоєння мовленнєвих зразків – *Where do you live?* (Де ти живеш?) та *I live in the house (flat, palace)* (Я живу в будинку (квартирі, палаці) на прикладі вищезазначених видів ігор, які були запропоновані Т.М.Шкваріною у статті “Технологія засвоєння мовленнєвих зразків в ігровій діяльності” (Дошкільне виховання, 2005, № 9).

Рецептивна гра має за мету первинне ознайомлення і сприймання дітей зразків мовлення. Наприклад, гра “*Буратіно*”. На початку гри педагог разом із дітьми тричі повторює назви різних видів житла англійською мовою: *a house, a flat, a palace*. Потім розкладає перед дітьми малюнки із зображенням відповідних видів житла та казкових персонажів – Буратіно й Карабаса Барабаса. Педагог: “*Малята, Буратіно грається в піжмурки з Кара-басом. Карабас дуже багатий – у нього є і палац, і будиночок, і квартира в багатопверхівці для гостей. Допоможімо Буратіно схватися. Ви маєте відвести його туди, куди я попрошу*”. Діти по черзі ховають Буратіно за вказівками педагога.

Основне завдання репродуктивних ігор – це повторення дітьми нового зразка мовлення. Яскравими прикладами такого виду гри є гра “*Ми мандрівники*”: діти стають півколом, імітують, що дивляться в біноклі, й тричі повторюють фразу: “*Where do you live?*”;

гра “Луна”: діти разом з педагогом уявляють, що опинилися в горах, дорослий промовляє фразу: “I live in the house”, діти, ніби луна, відтворюють її.

Продуктивні ігри передбачають самостійне вживання дошкільниками зразків мовлення. Наприклад, гра “У будиночку”. Кожній дитині пропонують вибрати іграшку, наприклад, одного з персонажів казки “Війні Пух і всі – всі – всі” (Ведмедика, Поросятка, Віслючка, Кенгуру, Сову), а також макет його хатинки (будинок, квартира, палац). Спочатку педагог від імені Кристофера Робіна запитує кожного: “Where do you live?” Дитина має відповісти: “I live in the house (flat, palace)”. Потім діти по черзі виконують роль Кристофера Робіна й запитують кожного; “Where do you live?”. Далі грають по двох.

Таким чином, застосування мовних кубиків дає змогу вдосконалювати іншомовні комунікативні мовленнєві навички та вміння. Наприклад, діти вчаться користуватися структурами: “Where do you live?” та “I live in the house”. Тож їм не важко опанувати інші структури англійської мови.

У програмі навчання англійської мови старших дошкільнят акцент зроблено на інтегрованому опануванні дітьми мовленнєвих умінь на рівні, достатньому для здійснення елементарного іншомовного спілкування у двох видах мовленнєвої діяльності: в аудіюванні та говорінні. Програма ґрунтується на принципі гуманізації навчання, що передбачає розвиток та раціональне використання потенційних можливостей кожної дитини в ході оволодіння іноземною (англійською) мовою [1: 22].

Дієвим засобом розв’язання цих завдань є використання різноманітних режимів роботи під час навчальних занять, а саме: “педагог – група”, “педагог – дитина”, “дитина – група”, “дитина – дитина”. Кожну навчальну ситуацію або тему діти вивчають протягом кількох занять, відтак на першому занятті (введення нового матеріалу) переважають режими, де провідна роль належить педагогові. На наступних заняттях дітей поступово залучають до ролі ведучого: вони самі ставлять запитання, дають команди тощо.

Педагог має змогу варіювати різні режими роботи з дітьми на окремих етапах навчання. Наприклад, рухлива гра “Веселі м’ячики” може змінюватися відповідно до режиму роботи. Режим: “педагог – група”: педагог прикріплює дітям до вбрання кружечки різних кольорів, назви яких англійською вже відомі малютам, і перетворює всіх на різноколірні м’ячики. За командою: “Jump!” – діти стрибають; за командою: “Stop!” – зупиняються. Ускладнення: дорослий називає, який саме м’ячик стрибає або зупиняється: “Red ball, jump!” або “Green ball, stop!”. Режим “дитина – група”. У цьому разі команди подає дитина-ведучий.

Імітативна вправа “Великий чи маленький”. Режим “педагог – група” (“педагог – дитина”: педагог показує дітям дві однакові іграшки, які відрізняються лише розміром, наприклад, великий та маленький м’ячі, піднімає вгору великий і каже: “It is big”. Діти повторюють це спочатку хором, потім ланцюжком, показують жестом розмір м’яча. За аналогією відпрацьовується висловлювання: “It is small”. Режим “дитина – дитина”: пари отримують по дві іграшки різного розміру. Одна дитина піднімає іграшку, друга каже, яка вона: велика чи маленька [1: 22].

Отже, поетапне застосування на заняттях різних режимних форм роботи дасть педагогові змогу активізувати пізнавальну діяльність дітей, індивідуалізувати навчальний процес у групі, раціонально використовувати можливості кожного вихованця, що й забезпечить успішне оволодіння ними іноземною мовою.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Дослідження психологів та психолінгвістів дали змогу з’ясувати наступне: якщо дитина добре розмовляє рідною мовою, вона здатна оволодіти й іноземною. Навчання англійської мови необхідно розпочинати у дошкільному віці, коли мова стає засобом спілкування, мислення дитини та свідомого вивчення. Навчання іноземної мови в цей період має відбуватися з урахуванням провідної діяльності дитини дошкільного віку – гри та створенні мовного середовища, яке захопить дитину, пробудить її прагнення спілкуватися іншою мовою. Найкращим засобом досягнення такої мети є дидактична гра, яка має бути

побудована не на несвідомому запам'ятовуванні слів дітьми, а на проектуванні мотивів мовленнєвої діяльності дитини.

Нами були описані види ігор та режими роботи з дітьми дошкільного віку, які відповідають психолого-педагогічним вимогам щодо проведення занять з іноземної мови, однак подальшого дослідження вимагають лінгвістичні аспекти навчання іноземної мови, формування міжпредметних зв'язків на заняттях англійської мови, дослідження проблеми наступності навчання англійської мови у дошкільному навчальному закладі та початковою школою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко О. Змінюємо навчальні режими // Дошкільне виховання. – 2008. – № 3. – С. 22 – 23.
2. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія. – Видавництво ЦУЛ, 2005. – 128 с.
3. Навчання іноземній мові дошкільників / Огляд теоретичних позицій // Іноземні мови в школі. – 1990. – № 1. – С. 38 – 42.
4. Шкваріна Т.М. Заняття з англійської мови в дошкільному виховному закладі: Посібник для студентів педагогічних училищ. – Умань, 1997. – 120 с.
5. Шкваріна Т. Технологія засвоєння мовленнєвих зразків в ігровій діяльності // Дошкільне виховання. – 2005. – № 9. – С.18 – 19.

УДК 37.013

Т.М. Степанова

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ “ЗМІСТ ОСВІТИ” В ТЕОРІЇ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Визначаючи сутність поняття “зміст освіти”, автор розкриває основні чинники впливу на його формування. Дає характеристику нормативного і варіативного компонента змісту освіти. Звертає увагу на взаємодію основних функцій особистості, форми їх прояву і продукт взаємодії, що виступають результатом навчання на певному освітньому рівні.

Determining the essence of concept “Maintenance of education”, the author exposes the basic factors of influence on its forming. She gives description of normative and variant component of maintenance of education pays regard to co-operation of basic personality's functions, forms of their display and product of co-operations which come forward as the result of teaching at certain educational level.

Постановка проблеми. У кожній державі існує своя система освіти, що складається з певних ланок. Система освіти в Україні на сучасному етапі її розвитку має таку структуру: дошкільна освіта, загальна середня освіта, позашкільна освіта, професійно-технічна, вища освіта; післядипломна освіта; аспірантура; докторантура; самоосвіта. Кожний освітній рівень забезпечує здобуття певної освіти: дошкільної, початкової, базової загальної середньої, повної загальної середньої, професійно-технічної, базової вищої, повної вищої. Відтак, у системі освіти України першою ланкою є дошкільна освіта, зміст якої повинен забезпечити підготовку дітей до навчання у школі.

Упродовж останнього століття зміни в змісті дошкільної освіти відбувалися неодноразово. Що впливало на цей процес? Яких саме змін він потребував і наскільки адекватними були трансформації у змісті освіти?

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми змісту освіти присвятили свої праці такі науковці як Дж.Дьюї, Л.Зоріна, В.Ледньов, О.Леонт'єв, В.Лутай, М.Поддьяков, С.Симоніна та ін. Отже, зміст освіти розглядався в різних аспектах: з точки зору педагогіки, психології, філософії, фізіології.